

د افغانستان د تورنو، محکومينو د استرداد او عدلي همکارۍ قانون د احکامو مقایسوي څېړنه

۱۳۹۸ هـ ش

ليکوال: څېړندوی عمران زکریا

د افغانستان د تورنو، محکومينو د استرداد او
عدلي همکارۍ قانون د احکامو مقایسوي څېړنه

ليکوال: څېړندوی عمران زکریا

۱۳۹۸ هـ ش

Comparative Analysis of Provisions of Afghanistan Law on Extradition of Accused and Convicted Persons and Justice Cooperation

Author: Assistant Prof. Imran Zakaria

2019

د افغانستان اسلامي جمهوري دولت

د علومو اکاډمي

د بشري علومو معاونیت

د سیمه ییزو مطالعاتو مرکز

د روسیې او قفقاز انسټیټوټ

د افغانستان د تورنو، محکومینو

د استرداد او عدلي همکاری

قانون د احکامو مقایسوي څېړنه

(څېړندوی علمي رتبې ته د ترفیع لپاره علمي - څېړنیزه رساله)

لیکوال: څېړندوی عمران زکریا

لارښود استاد: څېړنوال عبدالقادر سروري

۱۳۹۸ هـ ش

د کتاب پېژندنه

د کتاب نوم: د افغانستان د تورنو، محکومينو د استرداد او عدلي همکارۍ قانون

د احکامو مقایسوي څېړنه

لیکوال: څېړندوی عمران زکریا

اېډېټ او اهتمام: څېړندوی عبدالخالق فردوس

چاپ کال: ۱۳۹۸ هـ ش

چاپ شمېر: ۵۰۰ ټوکه

مطبعه: چهاردهی صنعتی مطبعه

څېړندوی: د افغانستان د علومو اکاډمي د څېړونو او اړیکو ریاست

ISBN: 978-9936-645-46-2

د چاپ حقوق له علومو اکاډمي سره خوندي دي

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فهرست

مخگینه

عنوان

- أ ابراز نظر پیرامون پروژه علمی - تحقیقی .....
ب محترم معاون محقق عمران زکریا عضو علمی مرکز مطالعات منطقی .....
ج تقریظ .....
د تقریظ .....
ه سرریزه .....
و

لومړی فصل

- د موضوع شالید ۹

دویم فصل

- د مجرمینو د استرداد پېژندنه او اهمیت یې ۲۳
لومړی: د مجرمینو د استرداد پېژندنه او تاریخچه یې ۲۳
دویم - د مجرمینو د استرداد اهمیت ۴۶
درېیم - د مجرمینو د استرداد اصول ۴۹
څلورم: د مجرمینو د استرداد حقوقي سرچینې ۷۱

درېیم فصل

- د تورنو، محکومینو د استرداد او عدلي همکاری په قانون... ..... ۸۵
لومړی: د مجرمینو د استرداد موخې او اساسي اصول ۸۷
دویم: د استرداد شرایط ۹۹
درېیم: د مجرمینو د استرداد کړنلاره (پروسه) ۱۰۵
څلورم: د جرمونو په مخنیوي کې د مجرمینو د استرداد رول ۱۱۴

څلورم فصل

- د افغانستان او نړۍ د نورو هېوادونو ترمنځ د مجرمینو د استرداد ۱۱۷
لومړی - د افغانستان او ګاونډیو هېوادونو ترمنځ شوي تړونونه ۱۱۸
دویم: د افغانستان او نورو هېوادونو ترمنځ شوي تړونونه ۱۳۵

پنځم فصل

- د ځینو هېوادونو په قوانینو کې د مجرمینو د استرداد څرنگوالی ۱۴۹

- لومړۍ - د امریکا متحدو ایالتونو د مجرمینو د استرداد قانون ۱۵۰
- دویم - د فرانسې د مجرمینو استرداد قانون ۱۶۲
- درېیم - د ۱۹۶۲ ز. کال د هندوستان جمهوري دولت د مجرمینو ۱۷۶
- څلورم - د ترکیې جمهوریت د مجرمینو د استرداد قانون ۱۹۲

شپږم فصل

- د جنایي پولیسو بین المللي سازمان (ICPO) او د جرایمو په مخنیوي او ۲۰۳
- لومړۍ - د جنایي پولیسو بین المللي سازمان (انترپول) پیژندنه او ۲۰۵
- دویم - موخې او اساسي دندې ۲۱۲
- الف - د جرمونو په مخنیوي کې د جنایي پولیسو بین المللي سازمان ۲۲۲
- ب - د مجرمینو په استرداد کې د جنایي پولیسو بین المللي سازمان رول: ۲۲۳
- درېیم - د جنایي پولیسو بین المللي سازمان ارګانونه، ژبې، بودیجه او ۲۳۱
- څلورم - د افغانستان او جنایي پولیسو بین المللي سازمان ترمنځ دوه ۲۴۵
- پایله ۲۴۹
- وړاندیزونه ۲۵۵
- ماخذونه ۲۵۷

ابراز نظر پیرامون پروژه علمی - تحقیقی

محترم معاون محقق عمران زکریا عضو علمی مرکز مطالعات منطقی

به تأسی از فیصله مؤرخ ۱۱/ ۱۲/ ۱۳۹۵ شورای علمی اکادمی علوم که به اساس فقره (۱) ماده (۳۲) لایحه ترفیعات علمی اکادمی علوم صورت گرفته، پروژه علمی - تحقیقی معاون محقق عمران زکریا عضو علمی مرکز مطالعات منطقی تحت عنوان "د افغانستان د تورنو، محکومینو د استرداد او عدلی همکاری قانون د احکامو مقایسوي څېړنه" به رهنمایی علمی معاون سرمحقق مرحوم عبدالقادر سروری، جهت ارایه نظر به میان هر یک معاون سرمحقق بخت محمد بختیار و محقق محمد حامد مصلح اعضای علمی انستیتوت حقوق و علوم سیاسی محول گردیده بود، بعد از مطالعه اثر مذکور نظر خویش را چنین ابراز میدارم:

نویسنده اثر با اخذ یک دوره تمديد اینک طبق پلان کاری و مفردات مصوب شورای علمی پروژه علمی - تحقیقی خویش را به تاریخ تعیین شده آغاز و تکمیل نموده است. اثر هم از لحاظ شکلی و هم از لحاظ محتوا مطابق به اصول و معیار های علمی - تحقیقی اکادمی علوم تحقیق شده و در آن از اسناد تقنینی مربوط به موضوع اعم از داخلی و خارجی، منابع متعدد و معتبر علمی و معلوماتی به شمول منابع انترنیتی استفاده به عمل آمده است. ساختار متنی اثر تسلسل محتوایی و منطقی دارد که طی آن محقق توانسته است موضوعات مطرح شده را به طور عام فهم تحلیل نماید. در نتیجه دانشمند جوان اثر خود را در یک مقدمه، شش فصل، نتیجه گیری، پیشنهادات و فهرست منابع تکمیل و برای دفاع آماده نموده است.

با در نظر داشت موارد فوق اثر محترم عمران زکریا، یک اثر علمی - تحقیقی بوده و آنرا برای ترفیع به رتبه علمی محقق کافی و بسنده میدانیم و در صورتیکه موصوف سایر شرایط ترفیع را تکمیل نموده باشد، ایشان را مستحق ترفیع به رتبه علمی محقق می دانیم.

د افغانستان د تورنو، محکومينو د استرداد او عدلي همکاري قانون...

در اخير موفقيت هاي بيشتري را براي موصوف در پيشبرد تحقيقات علمي از خداوند
متعال آرزو ميکنيم.

با احترام

محقق محمد حامد مصلح

معاون سرمحقق بخت محمد بختيار

بسم الله الرحمن الرحيم

تقریظ

د افغانستان د تورنو، محکومینو د استرداد او عدلي همکارۍ قانون د احکامو مقایسوي څېړنه څېړنیز اثر، چې د بناغلي څېړنیار عمران زکریا له لوري لیکل شوی دی، په خپل ډول کې په دغه برخه کې یو نوی گام گڼل کېږي، چې نوموړي ته د دغې لیکنې له امله مبارکي وایم.

نوموړی اثر چې په شپږو فصلونو کې تر مختلفو عناوینو لاندې یوه مقایسوي څېړنه ده، د مجرمینو د استرداد مسئله په کې له هره اړخه څېړل شوې او د یو نړیوال اکت په توگه ذیدخل نړیوال سازمانونه او د هېوادونو ترمنځ د مجرمینو د استرداد مسئله او د افغانستان د حقوقي نظام موقف تر څېړنې لاندې نیول شوي او په دې لیکنه کې تر ممکنه حده منعکس شوي هم ده.

په پای کې په داسې حال کې چې د نوموړي اثر د چاپ سپارښتنه کوم، بناغلي څېړنیار عمران زکریا ته مخکې له مخکې د څېړندوی د علمي رتبې مبارکي وایم او د لوی څښتن تعالی (ج) له دربار څخه ورته د نورو علمي بریاوو غوښتنه کوم.

په درنښت

پوهاند نصرالله ستانکزی

د کابل پوهنتون د حقوقو او سیاسي علومو پوهنځي استاد

تقریظ

د افغانستان د علومو اکاډمۍ بشري علومو معاونیت د ۱۳۹۶/۲/۶ نېټې د (۱۵۲) گڼې مکتوب پر بنسټ د افغانستان د علومو اکاډمۍ د سیمه ییزو مطالعاتو مرکز د علمي غړي ښاغلي عمران زکریا علمي - څېړنیز اثر « د افغانستان د تورنو، محکومینو د استرداد او عدلي همکاری قانون د احکامو مقایسوي څېړنه » تر سرلیک لاندې راته د تقریظ ورکولو لپاره سپارل شوی و، چې له مطالعې وروسته د علمي ترفیعاتو له لایحې سره سم خپل نظر په لاندې ډول وړاندې کوم.

څېړونکي د خپل اثر په سریزه کې د څېړنې پر هدف، میتود او د څېړنې پر اهمیت بحث کړی او بیا یې د خپل اثر فصلونه په لنډ ډول معرفي کړي دي.

څېړونکي د خپل اثر په لومړي فصل کې د جرایمو په مخنیوي کې د دولتونو ترمنځ پر همکاری او د مجرمینو د استرداد پر تاریخي پسمنظر بحث کړی دی او څرگنده کړې یې ده، چې د مجرمینو استرداد د دولتونو ترمنځ د دوستانه اړیکو له پراختیا سره مرسته کوي. ورسره یې دا هم روښانه کړې، چې افغانستان د لومړي ځل لپاره د غازي امان الله خان د سلطنت پر مهال له ایران سره د مجرمینو د استرداد تړون لاسلیک کړ، خو بیا هم افغانستان تر ډېرې مودې پورې د مجرمینو د استرداد قانون نه درلود او د لومړي ځل لپاره پر ۱۳۹۲ هـ ل کال د تورنو، محکومینو د استرداد او عدلي همکاری قانون تصویب شو. په همدې فصل کې یو شمیر اثار، چې څېړونکي د خپل څېړنیز اثر په بشپړولو کې ورڅخه استفاده کړې، په لنډ ډول معرفي کړي دي.

په دوهم فصل کې د مجرمینو د استرداد پېژندنه او په دې هکله یې د افغانستان د اساسي قانون، د تورنو، محکومینو د استرداد او عدلي همکاری قانون او د افغانستان د قضایه قوې د تشکیل او واک قانون پر مادو بحث کړی دی. ورسره یې د مجرمینو د استرداد تاریخچه، د مجرمینو د استرداد اهمیت، د مجرمینو د استرداد اصول او د مجرمینو د استرداد حقوقي سرچینې هم څېړلي او څرگنده کړې یې ده، چې د مجرمینو استرداد په ټولنه کې د عدالت د تامین او مجرمینو ته د جزا ورکولو په برخه کې مهم او دپام وړ رول ترسره کوي.

د افغانستان د تورنو، محکومينو د استرداد او عدلي همکارۍ قانون...

په درېيم فصل کې د افغانستان د مجرمينو د استرداد په قانون کې د استرداد څرنگوالي، د مجرمينو د استرداد موخې او اساسي اصول، د مجرمينو د استرداد شرايط، د مجرمينو د استرداد پروسه او د جرمونو په مخنيوي کې د مجرمينو د استرداد رول په تفصيلي او هراړخيزه توگه څېړلی دی.

په څلورم فصل کې د افغانستان او نړۍ د نورو هيوادونو ترمنځ د مجرمينو د استرداد په اړه شوي تړونونه څېړلي دي. لومړی يې د افغانستان د اسلامي جمهوريت او د ايران د اسلامي جمهوريت ترمنځ د مجرمينو د استرداد هوکړه ليک او بيا يې د افغانستان د اسلامي جمهوريت او د عربي متحده اماراتو ترمنځ د استرداد هوکړه ليک په بشپړ او هراړخيز ډول څېړلی دی.

څېړونکي د خپل اثر په پنځم فصل کې د امريکا د متحدو ايالتونو د مجرمينو د استرداد قانون، د فرانسې د مجرمينو د استرداد قانون، د ۱۹۶۲ زکال د هندوستان جمهوري دولت د مجرمينو د استرداد قانون او د ترکيې د مجرمينو د استرداد قانون په تفصيلي او هراړخيزه توگه څېړلی دی.

په شپږم فصل کې د جنایي پوليسو بين المللي سازمان، د جنایي پوليسو بين المللي سازمان (انټرپول) پېژندنه او د تاسيس اړتيا يې، د جنایي پوليسو بين المللي سازمان موخې او اساسي دندې، د جرمونو په مخنيوي او د مجرمينو په استرداد کې د جنایي پوليسو بين المللي سازمان رول، د جنایي پوليسو د بين المللي سازمان ارگانونه، ژبې، بودیجه، غړي هيوادونه او د افغانستان او جنایي پوليسو بين المللي سازمان ترمنځ دوه اړخيزې اړيکې په تفصيلي توگه څېړلي دي او د خپل اثر په پای کې يې پایله، وړاندیزونه او اخځليکونه راوړي دي.

څېړونکي د خپل علمي اثر په لیکلو کې د علمي څېړنې اصول، معيارونه او مېتودونه په پام کې نيولي دي. لیکوال د خپل اثر په بشپړېدو کې له کورنيو او بهرنيو باوري علمي اثارو څخه استفاده کړې. د مجرمينو د استرداد په اړه يې د افغانستان او بېلابېلو هيوادونو قوانين په تفصيلي، هراړخيزه او په مقایسوي توگه څېړلي دي. څېړونکي د لومړي ځل لپاره په افغانستان کې د مجرمينو د استرداد په اړه علمي او څېړنيز اثر ليکلی دی او په خپل اثر کې يې د مجرمينو د استرداد موضوع په علمي، هراړخيزه او تفصيلي توگه څېړلې ده.

تقریظ

زه د محترم څېړنپار عمران زکریا علمي - څېړنیز اثر، چې د څېړنې له اصولو او روشونو سره سم لیکل شوی دی، د شکل او محتوا له پلوه مثبت ارزیابي کوم او هغه د څېړندوی علمي رتبې ته د ترفیع لپاره کافي بولم. د لوی څښتن (ج) له دربار څخه نوموړي ته په خپلو علمي چارو کې دلایزاتو بریاوو هیله کوم.

و من الله التوفیق

څېړندوی محمد سرور احمدزی

دافغانستان د علومو اکاډمۍ د سیمه ییزو مطالعاتو مرکز علمي غړی

سريزه

د مجرمينو استرداد د بين المللي حقوق جزا يوه څانگه ده او هغه بين المللي قضايي همکاري ده، چې دولتونه يې په خپل منځ کې د دوه اړخيزو، څو اړخيزو او بين المللي کنوانسيونونو پر مټ، هغه مجرمين چې د عدالت او جزا له تطبيق څخه بهرنيو هېوادونو ته تېښتېدلي وي، استرداد او په جزا يې رسوي. د دولتونو ترمنځ ښې اړيکې او بين المللي همکاري دې ته لار اواروي، چې د مجرمينو استرداد پرته له خنډ او خنډ ترسره شي، دغه کړنه د جرمونو په مخنيوي او د مجرمينو په بې زړه کولو کې مهم رول لوبوي.

بشر له پيدايښت وروسته د کينې او يا هم د گټو د ټکر له امله جرم ترسره کوي او د انسان پر وژنه لاس پورې کوي. مجرم د جرم له ترسره کولو وروسته تل په دې هڅه کې شوی، چې د قانون له تطبيق څخه ځان خوندي کړي. کله چې د مجرم پښه د هېوادونو له پولو تېرېږي، نو د نړيوالې ټولنې جنجال پيلېږي. نن ورځ په تجربې سره ثابته شوې، چې دولتونه نه شي کولای په يوازې ځان د خپلو هڅو په ترڅ کې د جرمي پښو د نړيوال کېدو پر وړاندې ودرېږي، بلکې د دولتونو برياليتوب يوازې او يوازې د هغوی په گډې همکاري کې نغښتی دی.

که څه هم اوسنيو پېچلو ټولنيزو مسایلو د تورنو او محکومينو د استرداد موضوع ډېره د اهميت وړ بللې، خو دا کومه نوې ټولنيزه او نړيواله موضوع نه ده، بلکې د تاريخ په اوږدو کې په بېلابېلو ښو د دولتونو ترمنځ له تړونونو او معاهدو يې سرچينه اخیستې ده. د اوس برعکس، پخوا د مجرمينو د استرداد موضوع ډېر زيات سياسي اړخ درلود، په داسې حال کې چې د اوسنيو منل شوو قوانينو او د دولتونو ترمنځ د تړونونو پر بنسټ، سياسي مجرمين نه استرداد کېږي.

د څېړنې هدف په افغانستان او نړۍ کې د مجرمينو د استرداد د تاريخي بهير څرگندونه؛ د افغانستان د تورنو، محکومينو د استرداد او عدلي همکاري قانون او په قانون کې د تورنو، محکومينو د استرداد موضوع په هر اړخيزه توگه څېړل، په قانون کې د شته ښېگڼو، نيمگړتياوو او تشو رابرسره کول او د حل لپاره يې وړانديزونه؛ په افغانستان، سيمه او نړۍ کې له بېلابېلو هېوادونو سره د مجرمينو د استرداد هوکړه لیکونو د لاسليکولو اړتيا، د

د افغانستان د تورنو، محکومينو د استرداد او عدلي همکارۍ قانون...

افغانستان او بهرنیو هېوادونو ترمنځ د لاسلیک شوو هوکړه لیکونو ارزونه او داچې دغه هوکړه لیکونه تر کومه بریده کولای شي د افغانستان او اړونده هېوادونو د امنیت په ټینګښت او د افغانستان او یادو هېوادونو ترمنځ عدلي همکارۍ پیاوړې او د مجرمینو په استرداد کې مهم رول ولوبوي؛ د یو شمېر بهرنیو هېوادونو د مجرمینو د استرداد قوانین په بشپړه او هر اړخیزه توګه څېړل او داچې تر کومه بریده یې د استرداد اړونده مسایلو ته په خپلو قوانینو کې ځای ورکړی او همدارنګه د جرمونو په تعقیب او د مجرمینو په استرداد کې د انټرپول سازمان رول او د فعالیتونو اغېزمنتیا په ډاګه او د جرمونو پر وړاندې د اغېزمنې مبارزې په موخه دولتونه د مجرمینو په استرداد کې یو له بل سره همکارۍ او نورې اړونده موضوع ګانې دي.

د وخت په تېرېدو سره د مجرمینو استرداد نور هم انکشاف کوي، ځکه له یوه لوري د دولتونو ترمنځ د مجرمینو د استرداد معاهدې زیاتېږي او له بل لوري د دولتونو جزایي قوانین هم د مجرمینو د استرداد په اړه وړاندوینې کوي. هغه مقررات چې د مجرمینو د استرداد لپاره وضع کېږي، د بېلابېلو حقوقي نظامونو په پام کې نیولو سره په ټولو هېوادونو کې یوشان نه دي، خو د ډېری هېوادونو د مجرمینو د استرداد په قوانینو کې پر استرداد حاکم اصول یوشان دي، چې د استرداد پر بین المللي والي دلالت کوي؛ استرداد د ژمنو دولتونو ترمنځ اجباري او د غیر ژمنو دولتونو ترمنځ اختیاري دی.

د مجرمینو استرداد یو حقوقي میکانیزم دی، چې اهمیت یې ورځ تر بلې زیاتېږي. نن نړۍ په لوړه کچه د جرمونو د ترسره کېدو شاهدې ده؛ ترانسپورتي وسایلو ته په پراخه کچه لاسرسی او د اړیکو د ټینګولو پراختیا مجرم ته زمینه برابروي، چې د زیانمن هېواد له قضایي واک څخه ځان وژغوري. سازمان شوي او یوشمېر نور خطرناک جرمونه په ملي او بین المللي کچه د دولتونو خوښي او د ټولنو سوکالي له منځه وړي، د استرداد له لارې بین المللي همکاري یوازینی اغېزمنه لار ده، چې کولای شي د دغې شومې پدیدې مخه ونیسي، نو ځکه دې موضوع د استرداد اهمیت لوړ کړی دی. د ورځني اهمیت له مخې د مجرمینو استرداد ته په بین المللي میثاقونو کې هم ځای ورکړل شوی، ترڅو د جرمونو د ترسره کېدو مخه ونیول شي. د مجرمینو د استرداد اهمیت د جرمونو په مخنیوي کې دی، که مجرم درک کړي، چې د جرم له ترسره کولو وروسته په هر هېواد کې ځان پټ کړي، نو د

استرداد له لارې به بېرته واک لرونکي هېواد ته وگرځول شي او محاکمه او مجازات به شي. مجرمين د ملتونو ترمنځ د بېلابېلو قوانينو له شتون څخه، چې د هېوادونو په پولو کې پای مومي، گټه پورته کوي. نو د مجرمينو استرداد يوه اغېزمنه وسيله ده، چې د هېوادونو له پولو څخه بهر د مجرمينو د تېښتې مخه نيسي. نن ورځ دولتونه د مجرمينو د استرداد معاهدو په لاسليکولو سره د مجرمينو د تېښتې د مخنيوي په موخه يو له بل سره همکاري کوي.

د تورنو، محکومينو د استرداد او عدلي همکاري قانون د افغانستان له اساسي قانون څخه سرچينه اخلي، چې موخه يې د جرمونو کشف، د تورنو او محکومينو استرداد او بين المللي همکاري دي، چې د همدې قانون پر بنسټ د استرداد هوکړه لیکونو په لاسليکولو سره مجرمين استرداد او د جزاگانو د حتمي کېدو سبب گرځي. په سياسي فقهي او اسلامي حقوقو کې د مجرمينو استرداد، قضايي همکاري او د پناه ورکولو موضوع ته، چې له ژمنليکونو او تړونونو سرچينه اخلي، ځانگړې پاملرنه شوې، چې ښه بېلگه يې د حلبيې تړون دی.

د جنایي پوليسو بين المللي سازمان (انټرپول) د ايجاد اساسي هدف د غړو هېوادونو د پوليسو ترمنځ د اړیکو ټينگښت او پياوړتيا او د هغوی له کړنو ملاتړ او د امنې نړۍ رامنځته کول دي؛ د انټرپول ملي ادارې د مجرمينو په تعقيب او نيولو او د هغوی په استرداد کې خپلسرې نه دي، بلکې د اړونده واک لرونکو قضايي چارواکو د امر په ترلاسه کولو سره ورسپارل شوې دندې پر مخ وړي.

په دې علمي څېړنه کې د څېړنې له تشریحي، تحلیلي او مقایسوي مېتودونو څخه گټه اخیستل شوې، چې دغه علمي - څېړنيز اثر يوه سریزه، شپږ فصلونه، پایله، وړاندیزونه او اخځلیکونه لري. لومړی فصل چې د موضوع شالید ته ځانگړی شوی، په پیل کې په افغانستان کې د مجرمينو د استرداد د تاریخچې په اړه علمي څېړنه شوې، چې د غازي شاه امان الله د سلطنت پر مهال د لومړي ځل لپاره د ایران له شاهي دولت سره د مجرمينو د استرداد هوکړه لیک لاسلیک شو. د څېړنيزې پروژې سرلیک ته په پاملرنې، له پخوا راهیسې تر دې دمه په دغه موضوع باندې کوم علمي - څېړنيز اثر نه دی لیکل شوی، بلکې دا لومړی ځل دی، چې په دې موضوع باندې پراخه او هر اړخیزه علمي څېړنه شوې ده. د

د افغانستان د تورنو، محکومينو د استرداد او عدلي همکارۍ قانون...

فصل په پای کې د موضوع په تړاو یو شمېر اثار معرفي شوي، چې د دې علمي - څېړنيزې رسالې اساسي برخه جوړوي.

دویم فصل د مجرمينو د استرداد پېژندنه او اهمیت تر سرلیک لاندې دی، چې دا فصل تر ډېره بریده د استرداد پېژندګلوی ته ځانګړی شوی او د مجرمينو د استرداد تاریخچه په کې په پراخه کچه څېړل شوې ده. د فصل په اوږدو کې د مجرمينو د استرداد اهمیت هم څېړل شوی دی. په دې فصل کې د مجرمينو د استرداد اصولو ته هم اشاره شوې، چې پر بنسټ یې بهرنیو هېوادونو ته مجرمین استرداد او یا هم د استرداد غوښتنلیک ردېږي. د فصل په پای کې د مجرمينو د استرداد حقوقي سرچینې څېړل شوي، چې د استرداد لپاره اساس جوړوي او له مخې یې دولتونه تورن یا محکوم یو بل ته استرداد کوي.

درېیم فصل د تورنو، محکومينو د استرداد او عدلي همکارۍ قانون څرنګوالي ته ځانګړی شوی، چې د همدې قانون احکام د بهرنیو هېوادونو د مجرمينو د استرداد د هغو تړونونو له حکمونو سره، چې افغانستان ورسره لاسلیک کړي، په مقایسوي شکل څېړل شوي دي. د فصل په اوږدو کې د تورنو، محکومينو د استرداد او عدلي همکارۍ په قانون کې د استرداد موخو او اساسي اصولو ته هم اشاره شوې، چې له مخې یې بهرنیو هېوادونو ته مجرمین نه استرداد کېږي. په قانون کې د استرداد شرایط یو پراخ بحث تشکیلوي، چې له مخې یې تورن یا محکوم استرداد کېږي. د تورنو، محکومينو د استرداد پروسیجر، چې له ستونزو ډکه او له لګښتونو سره مل موضوع ده، هم څېړل شوې. د تورن یا محکوم د استرداد غوښتنلیک د لویې څارنوالۍ په تصمیم د هېواد د بهرنیو چارو وزارت له لوري مېشتې سیاسي نمایندګۍ ته وړاندې کېږي، چې د تورنو، محکومينو د استرداد او عدلي همکارۍ قانون له مخې د تورن یا مجرم د استرداد لګښتونه د غوښتونکي دولت پر غاړه دي. د فصل په پای کې د جرمونو په مخنیوي کې د مجرمينو د استرداد رول څېړل شوی، چې د موضوع اساسي برخه تشکیلوي او د دولتونو ترمنځ د تورنو یا محکومينو استرداد خپله د مجرمينو ترمنځ دا وېره رامنځته کوي، چې که په هر ځای کې ځان پټ کړي، بیا هم تعقیب او استرداد کېږي، دغه حالت د جرمونو د شمېر په راکمېدو کې مهم رول لوبوي.

په څلورم فصل کې د افغانستان او ګاونډیو هېوادونو او د افغانستان او نورو هېوادونو ترمنځ د مجرمينو د استرداد تړونونه په بشپړ ډول څېړل شوي، چې د یادو هېوادونو له ډلې د

ايران له اسلامي جمهوريت او عربي متحده اماراتو سره د مجرمينو د استرداد هوکړه لیکونه لاسلیک شوي دي. تر ډېره بریده له دواړو دولتونو سره د مجرمينو د استرداد هوکړه لیکونه په علمي ډول خپرل شوي، ښېگڼې او نیمگړتیاوې یې رابرسېره او د نیمگړتیاوو د له منځه وړلو او اصلاح لپاره ځانگړي وړاندیزونه او حل لارې وړاندې شوي دي. همدارنگه د افغانستان، ایران او عربي متحده اماراتو ترمنځ د مجرمينو د استرداد د هوکړه لیکونو حکمونه د یو شمېر نورو هېوادونو ترمنځ د مجرمينو د استرداد د هوکړه لیکونو له حکمونو سره په مقایسوي ډول خپرل شوي هم دي، چې په نتیجه کې د هوکړه لیکونو د غښتلتیا او کمزورتیا ټکي رابرسېره شوي دي.

پنځم فصل د یو شمېر بهرنیو هېوادونو په ځانگړي ډول د امریکا متحدو ایالتونو، فرانسې، هندوستان او ترکیې د مجرمينو د استرداد قوانینو د څرنګوالي لپاره ځانگړی شوی دی. په دې فصل کې د پورته هېوادونو د مجرمينو د استرداد قوانین په بشپړ او هر اړخیزه توگه خپرل شوي، چې د امریکا متحدو ایالتونو د قوانینو په مجموعه کې د مجرمينو د استرداد لپاره هم ځای ورکړل شوی دی. په متحدو ایالتونو کې د محکمې جلسه علني ده او د غوښتنې وړ شخص کولای شي خپلې نیوکې وړاندې او له ځانه دفاع وکړي، چې تر ډېره بریده په دې قانون کې د غوښتنې وړ شخص حقوقو ته پاملرنه شوې ده.

په فرانسه کې د غوښتلیک له ترلاسه کولو وروسته تر پایه د څېړنې خونه بنسټیز رول لري، چې د غوښتنې وړ شخص او د جرم په اړه بېلابېلې څېړنې کوي. فرانسه بهرنیو هېوادونو ته خپل اتباع نه مستردوي. د فرانسې د مجرمينو د استرداد په قانون کې د غوښتنې وړ شخص حقوقو ته تر ډېره بریده ځانگړې پاملرنه شوې، چې غوښتونکي دولت ته د غوښتنې وړ شخص د تسلیمې وروستی پرېکړه د عدلیې وزیر له لوري نیول کېږي. که د هند دولت له کوم بهرني دولت سره د مجرمينو د استرداد معاهده ونه لري، نو مرکزي دولت د رسمي خبرتیا له مخې هغه کنوانسیون د استرداد معاهدي په توگه په عمل کې پیاده کوي، چې هند او یاد بهرنی دولت یې غړي هېوادونه وي او په هغو جرمونو کې استرداد عملي کېږي، چې په کنوانسیون کې اشاره ورته شوې وي. د ترکیې د مجرمينو د استرداد په قانون کې د عدلیې وزارت ته د مرکزي صلاحیت په توگه دنده ورکړل شوې، چې د استرداد لپاره د اروپایي کنوانسیون غړی هېواد دی. د ترکیې د مجرمينو د استرداد په قانون کې تر ډېره

د افغانستان د تورنو، محکومينو د استرداد او عدلي همکارۍ قانون...

بریده د غوښتلیکونو او اسنادو ترتیب او تنظیم ته ځانگړې پاملرنه شوې ده. په دې فصل کې نه یوازې د څلورو هېوادونو د مجرمینو د استرداد قوانین څېړل شوي، بلکې د همدغو قوانینو حکمونه د یو شمېر نورو بهرنیو هېوادونو د مجرمینو د استرداد قوانینو له حکمونو سره په مقایسوي ډول څېړل شوي هم دي.

شپږم فصل د جنایي پولیسو بین المللي سازمان (ICPO) او د جرمنو په مخنیوي او د مجرمینو په استرداد کې د دغه سازمان رول تر سرلیک لاندې دی، چې د انټرپول سازمان پېژندگلوې او د تاسیس اړتیا او د سازمان تاریخچه په بشپړ ډول څېړل شوې ده. د سازمان د تاسیس موخه د غړو هېوادونو د پولیسو د ادارو ترمنځ د اړیکو ټینګښت او له کړنو یې ملاتړ دی او له اساسي دندو څخه یې د جرمنو مخنیوی او د مجرمینو استرداد دی، چې د سازمان د فعالیتونو مهمه برخه جوړوي. د انټرپول سازمان اساسنامه پنځوس مادې او یوه ضمیمه لري، چې د سازمان ارګانونو، ژبې، بودیجې او غړو هېوادونو ته په کې اشاره شوې ده. د فصل په پای کې د افغانستان او جنایي پولیسو بین المللي سازمان خپلمنځي دوه اړخیزې اړیکې څېړل شوي، چې د پخوا په نسبت اوسمهال یې اړیکې پراخه او کړنې یې اغېزمنې دي.

د ټولو موضوعگانو او بحثونو له پای ته رسېدو وروسته د ترسره شوو څېړنو په نتیجه کې پایله لاس ته راغلې، چې همدې پایلې ته په پاملرنې یو شمېر لازم وړاندیزونه مو هم کړي دي. د دې لپاره چې لوستونکي وکولای شي ماخذونو ته لاسرسی ولري، په پای کې مو د هغو اخځلیکونو فهرست هم ځای پر ځای کړی، چې په دې څېړنیزه رساله کې ترې گټه اخیستل شوې ده.

د لومړي ځل لپاره په دې موضوع باندې مې داسې علمي څېړنه کړې، چې پخوا تر دې نه ده شوې او د خت له اړتیا سره سم څېړنه بشپړه او د کار په اوږدو کې مې له باوري سرچینو گټه اخیستې ده. په دې علمي څېړنه کې، چې د څېړنې د مېتودونو په گډون د څېړنې ټول معیارونه په پام کې نیولي او له معتبرو علمي سرچینو مې گټه اخیستې او همدارنګه د افغانستان او بهرنیو هېوادونو د مجرمینو د استرداد قوانین او هوکړه لیکونه هم په بشپړ او مقایسوي ډول څېړلي، کولای شي چې د افغانستان په عدلي او قضایي نظام کې اغېزمن رول ولوبوي.

په پای کې له لارښود استاد خدای بخښلي څېړنوال عبدالقادر سروري څخه نړۍ مننه کوم او الله تعالی (ج) دې فردوس جنت ورته په نصیب کړي، چې د ناروغۍ په اوږدو کې یې زما د کار پر وړاندې زغم لرلی او خپلې هڅې یې نه دي سپمولي او تل یې په ورین تندي راته لارښوونې کړي دي. له درنو استادانو هر یو څېړنوال بخت محمد بختیار او څېړندوی محمد حامد مصلح څخه مننه کوم، چې د لارښود استاد له مړینې وروسته یې د څېړنیزې رسالې په اړه نظر راکړ او همدارنگه د حقوقو او سیاسي علومو انستیتوت درنو استادانو او ملگرو څخه هم مننه کوم، چې د دې علمي - څېړنیزې رسالې په بشپړولو کې یې وخت په وخت راسره مرستې کړې دي.